



Стан і перспективи існування лопатинської субпопуляції біловезьких зубрів в угіддях ДП «МГ Стир»

Ельвіра РІЗУН

*Національний лісотехнічний університет України;
rizun_elia@ukr.net; НЛТУУ, вул. Чупринки, 103, м. Львів.*

Зубр вважається останнім європейським представником диких биків. До недавня він перебував під безпосередньою загрозою знищення, тому сьогодні занесений до Червоної книги України, міжнародних червоних списків, а на регіональному рівні – до червоних списків Львівської і Сумської областей. Зараз Україна має міжнародні зобов'язання щодо охорони цього виду. Сьогодні він не має господарського значення і оберігається лише як культурна цінність, хоча ще порівняно недавно вважався промисловим і мисливським звіром.

Популяція європейських зубрів в державному підприємстві «Мисливське господарство Стир» започаткована 1980 року, коли з ДМГ «Науяместіс» (Литва) двома групами по 6 особин було завезено 12 зубрів (7 самців і 5 самок). З існуючих в Україні вільних популяцій зубра це єдина популяція, яка представлена біловезьким зубром і належить до так званої Лопатинської субпопуляції (за назвою мисливського господарства, яку ДП «МГ Стир» носило до 1993 р.).

У 1980-х роках популяція зубра за чисельністю знаходилась на одному рівні, оскільки той приріст, що спостерігався в стаді, нівелювався за рахунок переходу двох самців і однієї самки в угіддя інших господарств (зокрема, в Рівненську обл.). Потім, у 1990-х роках, спостерігався від'ємний приріст стада через процвітання браконьєрства, а також, на нашу думку, послаблення контролю за особинами в межах господарства (місцезнаходження трьох самок 1971 р., 1971 р., 1972 р. не відоме).

Вже протягом 2000–2008 років відбувся спад чисельності внаслідок фізіологічного старіння деяких особин, а також зараження гельмінтами.

І, нарешті, постійне споріднене парування в межах стада призвело до негативних наслідків, у т.ч. загибелі молодняка в 1–2 місячному віці внаслідок фізіологічної незрілості організму. Тому перебування біловезької лінії зубрів на території господарства стало безперспективним.

З метою «прилиття свіжої крові» (привнесення особин з інших популяцій) протягом 2007–2008 років в два етапи в угіддя ДП «МГ Стир» завезено 8 зубрів біловезько-кавказької лінії з Хмільницького мисливського господарства Вінницької області (спочатку 2 самки та 1 самець, потім 1 самку та 4 самці). Проте статеві-вікова структура завезених особин не сприяє формуванню потрібної статеві-вікової структури стада для випуску в угіддя (5 самців і 3 самки), що призведе до міграції самців за межі господарства і не дасть очікуваного результату.

Після випуску зубра в угіддя господарства тварини стикнулися з певними проблемами, а саме:

- посилилося негативне ставлення користувачів сільськогосподарських угідь до перебування виду на прилеглих до лісових масивів окультурених земель. Зубр як масивна тварина виявляється не зовсім «зручним» сусідом людини в сучасному окультуреному ландшафті. Звідси випливають конфлікти між користувачами с/г угідь і господарством, зафіксовано факт незаконного відстрілу зубра на полі (20 жовтня 1994 р.);
- в межах території, освоєної зубром (приблизно 7–10 тис. га в межах Лагодівського, Заболотцівського лісництв ДП «Бродівське лісове господарство» і прилеглих лісах ДЛПГ «Галсіліс» і сільськогосподарських угіддях) ведеться інтенсивне лісове господарство, що зменшує кількість природних укриттів для тварин;
- шляхи переходів зубрів перетинаються автомобільними шляхами з інтенсивним рухом автотранспорту, що також обмежує стації перебування тварин;
- в районі перебування зубра поширений незаконний відстріл тварин (браконьєрство);
- статеві-вікова структура особин, що були випущені в угіддя господарства для вільного перебування, не може забезпечити повноцінного функціонування стада (останній раз випущено 4 самці та 1 самку з телям).

Одним з головних чинників, що обмежує зростання чисельності біловезьких зубрів ми вважаємо неоптимальну за чисельністю та статеві-віковим співвідношенням структуру поголов'я. Внаслідок зазначеного, популяція відзначається збідненою життєздатністю і не значним потенціалом до самостійного репродукування.

Пояснювальна записка перспективного розвитку та організації Державного мисливського господарства «Стир» ДЛГО «Львівліс» Львівської області. – Ірпінь, 2003. – 84 с.